ספר תהלים כספר • תוכן, מבנה ומשמעות

חלק ראשון (א–פ״ט) – מלכות בית דוד בימי בית ראשון

חלק שני (צ׳–ק״נ) – שיבת ציון, חזרת מלכות דוד וגאולת העולם

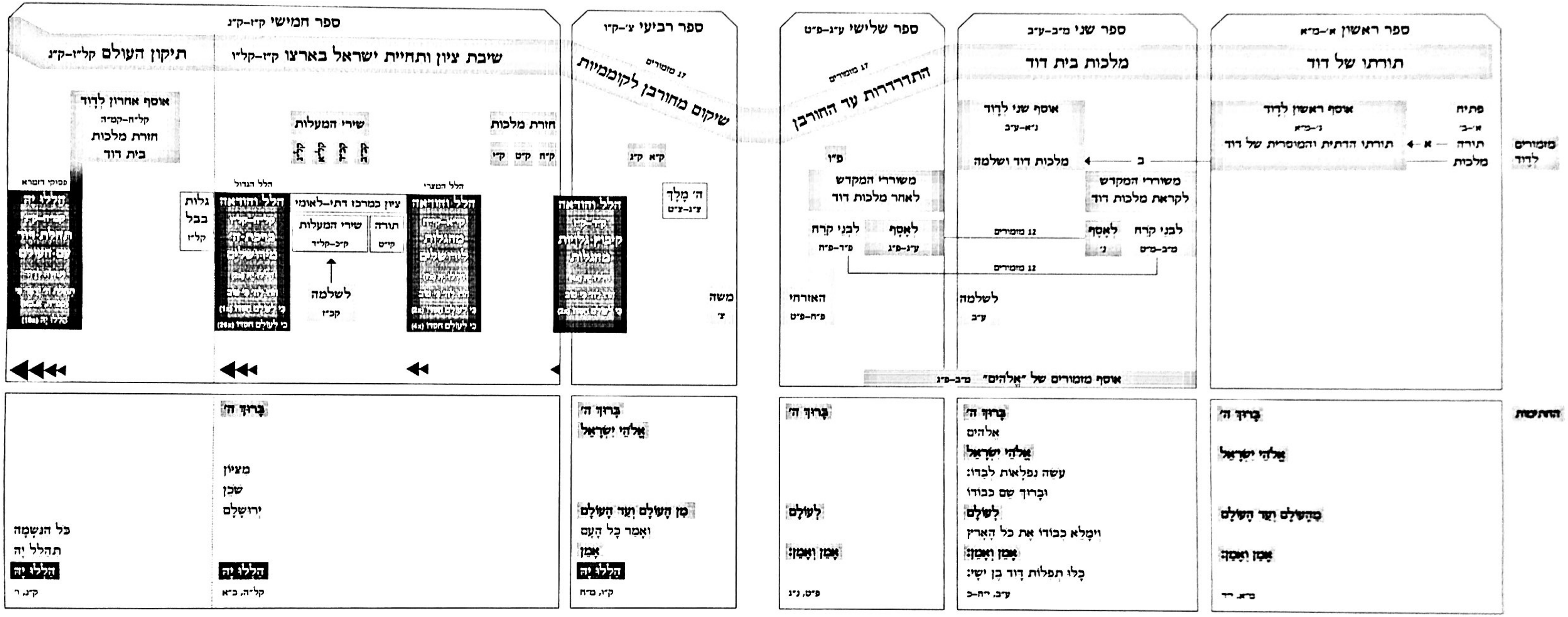
מזמורים לדוד
החתימות
ספר ראשון א׳–מ״א
תורתו של דוד
פתיח
א׳–ב׳
תורה
מלכות
א
אוסף ראשון לְדָוִד
ג׳–מ״א
תורתו הדתית והמוסרית של דוד
ספר שני מ״ב–ע״ב
מלכות בית דוד
ב
אוסף שני לְדָוִד
נ״א–ע״ב
מלכות דוד ושלמה
משוררי המקדש לקראת מלכות דוד
לִבְנֵי קֹרַח
מ״ב–מ״ט
לְאָסָף
נ׳
12 מזמורים
12 מזמורים
לשלמה
ע״ב
אוסף מזמורים של ״אֱלֹהִים״ מ״ב–פ״ג
ספר שלישי ע״ג–פ״ט
17 מזמורים
התדרדרות עד החורבן
פ״ו
משוררי המקדש לאחר מלכות דוד
לְאָסָף
ע״ג–פ״ג
לִבְנֵי קֹרַח
פ״ד–פ״ח
האזרחי
פ״ח–פ״ט
ספר רביעי צ׳–ק״ו
17 מזמורים
שיקום מחורבן לקוממיות
ק״א ק״ג
ה׳ מָלָךְ
צ״ג–צ״ט
משה
צ׳
הלל והודאה
ק״ד–ק״ו
קיבוץ גלויות מהגלות
הודו לה׳ כי טוב
כי לעולם חסדו (2x)
ספר חמישי ק״ז–ק״נ
שיבת ציון ותחיית ישראל בארצו ק״ז–קל״ו
תיקון העולם קל״ז–ק״נ
חזרת מלכות
ק״ח ק״ט ק״י
שירי המעלות
הלל המצרי
הלל והודאה
קי״א–קי״ח
מהגלות לירושלים
הודו לה׳ כי טוב
כי לעולם חסדו (4x)
ציון כמרכז דתי–לאומי
תורה
קי״ט
שירי המעלות
ק״כ–קל״ד
לשלמה
קכ״ז
הלל הגדול
הלל והודאה
קל״ה–קל״ו
ברכת ה׳ מירושלים
כי לעולם חסדו (26x)
גלות בבל
קל״ז
אוסף אחרון לְדָוִד
קל״ח–קמ״ה
חזרת מלכות בית דוד
פסוקי דזמרא
הללו יה
קמ״ה–ק״נ
תהלת דוד
הללו יה (10x)
בָּרוּךְ ה׳
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
אָמֵן וְאָמֵן:
מ״א, י״ד
בָּרוּךְ ה׳
אלהים
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עֹשֵׂה נִפְלָאוֹת לְבַדּוֹ:
וּבָרוּךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ
לְעוֹלָם
וְיִמָּלֵא כְבוֹדוֹ אֶת כֹּל הָאָרֶץ
אָמֵן וְאָמֵן:
כָּלּוּ תְפִלּוֹת דָּוִד בֶּן יִשָׁי:
ע״ב, יח–כ
בָּרוּךְ ה׳
לְעוֹלָם
אָמֵן וְאָמֵן:
פ״ט, נ״ג
בָּרוּךְ ה׳
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
וְאָמַר כָּל הָעָם
אָמֵן
הַלְלוּ יָהּ
ק״ו, מ״ח
בָּרוּךְ ה׳
מִצִּיּוֹן
שֹׁכֵן
יְרוּשָׁלִָם
הַלְלוּ יָהּ
קל״ה, כ״א
כֹּל הַנְּשָׁמָה
תְּהַלֵּל יָהּ
הַלְלוּ יָהּ
ק״נ, ו׳

מקרא

1. **החתימות** מחלקות את ספר תהלים לחמישה ספרים: הראשון מציג את תורתו הדתית של דוד, והשני את מלכותו; חתימת הספר השני: **כָּלּוּ תְפִלּוֹת דָּוִד בֶּן יִשָׁי** (ע״ב, כ) מציינת את סוף תיאור מלכות דוד ההיסטורית. חתימת הספר השלישי מקוצרת עקב החורבן המתואר במזמור האחרון (פ״ט). בחתימת הספר הרביעי מתווסף **כָּל הָעָם** אשר מוסיף דברי הַלְלוּ יָהּ לקראת קיבוץ גלויות ותחיית ישראל בארצו בימי שיבת ציון, כפי שמתואר לאורך הספר החמישי.
2. **מזמורי דוד** מעצבים את ספר תהלים, כי הוא מהווה מודל השראה לדור שיבת ציון: רוב המזמורים והציונים הביוגרפיים מופיעים בשני הספרים הראשונים המתארים את חייו, אך ״דוד מלך ישראל חי וקים״ וכדמות נבואית משיחית הייחוס לְדָוִד מופיע ח״י פעמים בספרים הבאים בהדרגה (1+2+3+4+8); בסוף הספר הכותרת הכפילה תְּהִלָּה לְדָוִד (קמ״ה) מחברת בין האוסף האחרון לְדָוִד (קל״ח–קמ״ה) ובין מזמורי הַלְלוּ יָהּ האחרונים החותמים את כל ספר תהלים (קמ״ה–ק״נ).
3. **הפתיח** (א׳–ב׳) מעמיד בראש הספר את המחוייבות לתורה (א׳) המשולבת עם מלכות ישראל בציון (ב׳). האוסף הראשון לְדָוִד מפרט את משנתו התורנית של דוד, והאוסף השני את מלכות דוד ושלמה.
4. **האוסף השני לְדָוִד** פותח עם תוכחת נתן הנביא את דוד אחרי חטאו עם בת שבע, ודוד מתפלל: אַל תַּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ (נ״א, יג). בסוף האוסף, דוד הזקן מתפלל באותו נוסח: אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה (ע״א, ט) וכן מעביר את מלכותו לשלמה בנו (ע״ב, א). מסגרת זו תואמת את הסיפור בספר שמואל: אחרי תוכחת נתן הנביא, דוד חזר בתשובה מחטאו עם בת שבע ונולד להם שלמה כיורש העצר (שמואל ב י״ב, כד–כה).
5. **באוסף המזמורים בשם אֱלֹהִים** (מ״ב–פ״ג) שם זה מצוי יותר מאשר שמות אחרים, כי חלק זה מתמקד בהנהגתו הכללית את העולם במידת הדין ובתיאור מלכות ישראל וחורבנה.
6. מסוף הספר הרביעי **מזמורי הלל והודאה** מהווים בריח מרכזי בעיצוב הספר ומתארים באופן הדרגתי את גאולת ישראל בימי שיבת ציון ולעתיד לבא: קיבוץ גלויות (ק״ו, מז; ק״ז, ג), חזרה לירושלים (קט״ז, יח–יט; קי״ח, יט–כז); ברית תורה (קי״ט) ובניין ציון (ק״כ–קל״ד) מובילים להלל והודאה לה׳ על גאולת בני ציון, יחד עם כל בשר (קל״ה–קל״ו). לאור קינת בני הגולה (קל״ז) הספר נחתם בהבטחה לשיבת מלכות דוד ומלכות ה׳ (קל״ח–קמ״ה) המובילה לחזון גאולה לאומי ואוניברסלי (קמ״ה–ק״נ).

b.gesund@gmail.com   www.tehillim.org.il   בני גונדהייט